

Älvkarleby
kommun

Riktlinjer för Läkemedelshantering

Älvkarleby
kommun

Antagen av: Utbildnings- och omsorgsnämnden, 2018-12-04 § 135

Senast reviderad:

Handläggare/författare: Britta Gustavsson, Medicinskt ansvarig sjuksköterska

Bakgrund

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2000:1) om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården reglerar hur läkemedel hanteras i den kommunala hälso- och sjukvården.

Läkemedelshantering är ett kvalificerat arbete som förutsätter goda kunskaper och ett gott omdöme hos den personal som hanterar läkemedel. För patienternas säkerhet krävs att personalens ansvar är klart definierat och att var och en är medveten om sitt ansvar. Riktlinjen är övergripande och kompletteras med lokala rutiner och arbetsbeskrivningar. Det finns även riktlinjer som ges ut av läkemedelskommittén i Uppsala som anpassats till lokala förhållanden.

Grund för läkemedelshantering

Läkemedelshantering ska vara säker och individuellt anpassad till patientens sjukdom och personliga förutsättningar. Utgångsläget är att patienten själv ansvarar för förvaring av de läkemedel som ordinerats och sköter dessa själv. Detta gäller i alla boenden inga generella omhändertaganden får ske. Kommunal hälso- och sjukvård är klassat som öppenvård oavsett om det bedrivs i ordinärt eller särskilt boende

Övertagande av läkemedelsansvar

För personer som på grund av ohälsa eller sjukdom inte själv kan omhänderta, förvara eller ansvara för sin medicinering kan läkemedelsansvaret, helt eller delvis, övertas av kommunens sjuksköterska. Beslut fattas av patientansvarig läkare och dokumenteras i samordnad vårdplan. Beslutet om övertagandet av läkemedel kan behöva omprövas. Ansvaret omfattar ordination, iordningställande, administration, rekvisition och förvaring av läkemedel.

Egenvård

När patienten själv eller med hjälp av anhöriga kan sköta sina läkemedel själv är det egenvård. Det går även att få hjälp med det praktiska från omvårdnadspersonal med då behövs ett egenvårdsintyg för att ett SoL-beslut ska fattas för att patienten ska få handräckning

Kvalitetsgranskning av läkemedelshantering

Kvalitetsgranskning av läkemedelsförråd och hantering utförs av extern granskare/farmaceut och bör utföras vartannat år. Vid granskning deltar sjuksköterska, enhetschef och medicinsk ansvarig sjuksköterska. Protokoll skrivs och ev. brister dokumenteras för att senare åtgärdas av verksamheten.

Ansvarsfördelning

Läkare

Ansvarig läkare ordinerar läkemedel till varje enskild patient och ger anvisningar om vård och behandling. Läkemedelsordinationen skrivs på ordinationshandling som utgör underlag för patientens läkemedelsbehandling. För alla patienter med dosdispenserade läkemedel ska ordinationen göras i Pascal. Där kan ordinationshandlingen skrivas ut av tjänstgörande sjuksköterskor.

Sjuksköterska

Sjuksköterskan ansvarar för patientens vård i enlighet med sitt medicinska yrkesansvar och för att läkares ordinationer och anvisningar följs

- Att ha ett övergripande ansvar för läkemedelshantering inom sitt område.
- Att läkares ordinationer och anvisningar blir utförda på ett säkert sätt. Instruera personal hur läkemedel ska ges
- Att läkemedelshantering är patientsäker.
- Att i patientens omvårdnadsjournal dokumentera om patienten själv sköter sina läkemedel, samt i vilken omfattning.
- Att dokumentera när patients ansvar för läkemedelshantering övergår till omvårdnadsansvarig sjuksköterska. Att de hanteras och förvaras på ett säkert sätt
- Att följa upp effekt av läkemedel och observera eventuella biverkningar.
- Att uppmärksamma läkaren på när ordination av läkemedel behöver förnyas.
- Att ha en samlad bild av aktuella läkemedelsordinationer
- Att tillsammans med läkaren förbereda patienten för läkemedelsgenomgång en gång per år.
- Att utföra egenkontroll av läkemedelshantering.
- Att se till att riktlinjer och lokala rutiner efterföljs.
- Att följa upp avvikelser vad gäller läkemedelshantering
- Att ta ställning till när behovsordinerade läkemedel ska ges.

Sjukgymnaster

Legitimerade sjukgymnaster får iordningställa och administrera läkemedel som skall ges till patienter i samband med fysioterapi

Omvårdnadspersonal

- Att fullfölja delegerade arbetsuppgifter och instruktioner från legitimerad personal
- Att rapportera avvikelser till tjänstgörande sjuksköterska.
- Att inom ramen för sin kompetens uppmärksamma förändringar i enskild patients hälsotillstånd och informera ansvarig sjuksköterska om dessa.

Brister i patientens läkemedelshantering ska rapporteras till ansvarig sjuksköterska oavsett om den hanteras som egenvård eller läkemedelsövertag.

Enhetschef

I enhetschefen ansvar ingår att hålla sig underrättad om personalens delegeringar för att utföra arbetsuppgifter uppgifter i läkemedelshantering.

- Enhetschefen ansvarar för att det finns omsorgspersonal i tjänst som kan utföra delegerade arbetsuppgifter.
- Att det finns tid avsatt för att utföra delegerade uppgifter i läkemedelshantering.
- Tid avsatt för utbildning av den personal som ska få eller förnya sin delegering.
- Enhetschefen ansvarar för att fastställa att rutiner är kända och följs samt att omsorgspersonalen får fortlöpande information och utbildning inom läkemedelsområdet.
- Att hantera avvikelser rörande läkemedelshantering och utreda och följa upp på teamträffar.

Enhetschefen för Hemsjukvården har dessutom ett specifikt ansvar för läkemedelsförråden.

Medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS

- Att det finns en riktlinje och lokala rutiner för en säker läkemedelshantering.
- Att utse sjuksköterskor ansvariga för läkemedelsvagn/förråd som ansvarig för kontrollräkning av narkotikaklassade läkemedel. Besluten gäller för ett år i taget.
- Följa upp läkemedelshantering genom stickprovskontroller och granskning.

Medicinskt ansvariga sjuksköterskan ansvarar för att årligen följa upp att riktlinje för läkemedelshantering är ändamålsenlig och väl fungerande.

Studerande

Student som genomgår praktik inom Hälso- och sjukvård får iordningställa och överlämna/administrera läkemedel under tillsyn av leg. sjuksköterska/handledare som har ansvaret.

Anhörig

Så länge den enskilde har egenvård kan den anhöriga vara behjälplig. När ansvaret för läkemedel tas över av sjuksköterska så får inte anhöriga dela dosetten som den delegerade personalen ska överlämna. Sjuksköterskan ska ansvara för hela kedjan.

Farmaceutiskt ansvar

- Apoteket expedierar rätt läkemedel i obruten förpackning
- Apoteket kan leverera dosexpedierade läkemedel
- På uppdrag/avtal kvalitetsgranska läkemedelshantering.

Delegering

Legitimerad personal kan delegera en Hälso- och sjukvårdsuppgift till omvårdnadspersonal.

Referenser

HSLF-FS 2017-37

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS:2000:1) om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården

Socialstyrelsens föreskrifter (2009:6) om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsuppgift kan utföras som egenvård.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1997:14) om delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård.

Riktlinjer för Uppsala läns kommuner gällande läkemedelslistor för akutask (1), initial behandling efter läkarordination (2) samt läkemedel som tillfälligt får ges av sjuksköterska (3).

Gemensam riktlinje för vårdtagare med insulinbehandlad diabetes i kommunal hemsjukvård (ordinärt boende och särskilt boende) i Uppsala län.

Riktlinjer i samband med egenvård i Uppsala län

Riktlinjer för dosdispenserade läkemedel